

?Aura Roig: «Metzineres trenca l'estigma, i l'estigma és una de les principals barreres d'accés als serveis d'atenció social, però també al veïnatge»

Entrevista a Aura Roig, sòcia de la cooperativa Metzineres, que ofereix un entorn d'aixopluc per a dones i persones de gènere no binari que usen drogues | «Tenir un espai on incorporar l'ús de drogues amb aquesta perspectiva de la reducció de danys és una manera d'acceptar-les tal com són i que les drogues deixin d'estar al centre»

Aura Roig. A Metzineres donen aixopluc a dones víctimes de violències diverses que pel fet de fer servir drogues han estat excloses de totes les xarxes d'acompanyament social o sanitari | Sara Blázquez

Aura Roig (Palma de Mallorca), va arribar Barcelona quan tenia 18 anys i, segons diu, les drogues l'han dut molt lluny. Va fer les seves primeres investigacions en el marc de l'Observatori del Sistema Penal i Drets Humans, però es va adonar que «si realment volíem buidar les presons, havíem de canviar les lleis». El 80% de les persones que estan a la presó ho estan per delictes relacionats amb drogues de manera directa o indirecta. Des de la cooperativa Metzineres del Raval, ofereix un entorn d'aixopluc per a dones i persones de gènere no binari que usen drogues i sobreviuen a situacions de violències.

Què és Metzineres?

És un model d'abordatge que pretén donar entorns d'aixopluc a dones que sobreviuen múltiples situacions de violència, que són vulnerabilitzades, i que pel fet de fer servir drogues han estat excloses de totes les xarxes d'acompanyament social, sanitari, però també els seus entorns. El que procuram en aquests entorns d'aixopluc és lluitar contra un estigma que pel fet de recaure sobre les dones i les persones de gènere no binari, és encara més fort que l'estigma contra les persones que utilitzen drogues i contra les mateixes substàncies.

Esteu organitzades en forma de cooperativa. Per què?

Des del principi vàrem pensar que és el nostre lloc natural, no volem fer assistencialisme sinó activisme. Les nostres aliances naturals són amb associacions, col·lectius i xarxes comunitàries, que tenen més a veure amb l'economia social i solidària que no amb les entitats més assistencialistes que tradicionalment s'han vinculat a això. Necessitam mirar cap a les polítiques de drogues i com impacten a les poblacions més vulnerabilitzades si volem deconstruir els mecanismes de control, de repressió, que el que fan és reproduir situacions racistes, classistes, masclistes. Entre les dones amb qui treballam interactuen moltíssimes formes d'exclusió: la putofòbia, l'aporofòbia, el capacitisme, la drogofòbia, han estat empresonades, estan lidiant amb múltiples situacions de trauma. Les nostres complicitats, tot i que procurant navegar per totes les xarxes existents, les creem enfortint els entramats veïnals i comunitaris que al final són els que ens donen aixopluc.

«Entre les dones amb qui treballam interactuen moltíssimes formes d'exclusió: la putofòbia, l'aporofòbia, el capacitisme, la drogofòbia; són dones que han estat empresonades i que estan bregant amb múltiples situacions de trauma»

Per què les dones i les persones de gèneres dissidents necessiten una atenció especial dins l'àmbit de les drogues?

Quan les dones van als serveis especialitzats en drogues representen com a molt un 15%, es troben amb uns serveis que són androcèntrics, que no estan focalitzats en les seves necessitats, que no tenen en compte la seva especificitat i que sovint ni tan sols representen espais segurs per a elles. Quan van als serveis especialitzats en violència, es troben que els tipus de violències que elles viuen no es consideren violència masclista i que, a més, ja d'entrada són excloses pel fet d'utilitzar drogues, o bé tenen una normativa que fa impossible el seu ús de substàncies, tenint en compte que moltes vegades utilitzen substàncies per lidiar amb els traumes i les violències. Per noltros començar perquè deixin d'utilitzar drogues si no posam remei a les altres situacions de trauma i violència, és molt complicat. Tenir un espai on incorporar l'ús de drogues amb aquesta perspectiva de la reducció de danys és una manera d'acceptar-les tal com són i que les drogues deixin d'estar al centre, perquè sabem que la recuperació del benestar, si és que qualche vegada n'han tengut, no comença o acaba per les substàncies, sinó que implica tenir casa, implica tenir un cercle de confiança, un espai on et sentis tranquil·la i segura. I el que oferim és això: un espai tranquil i segur al centre del Raval, que és una cosa que fins ara no tenien.

Què us va portar a impulsar Metzineres?

Jo havia estat treballant a una de les sales de consum supervisat de Barcelona, ja havia fet la tesina sobre dones que s'injectaven drogues, i me'n vaig anar a Vancouver, que és una ciutat de referència sobre la reducció de danys. Allà vaig descobrir que la reducció de danys no era només donar xeringues o programes de metadona o sales de consum supervisat, que són estratègies de reducció de danys, sinó que la reducció de danys era una mirada. D'allà me'n vaig anar a Colòmbia, a posar en marxa els programes per persones que s'injecten drogues, no hi havia res, i aprens a posar en marxa coses sense gaires recursos, sense referents. No tens exemples, ni límits, i aprens a fer molt amb molt poc. I després vaig anar a Costa Rica, em van encomanar fer el model de reducció de danys d'allà, el qual ens va permetre fer un estudi de totes les bones pràctiques que hi havia arreu del món: des d'habitatge, treball sexual, espais per a dones que estan en situació de violència, especialitzats en LGTBIQ+... I quan vaig tornar em van encomanar fer la primera investigació sobre dones que s'injectaven drogues a Barcelona. Arran d'aquesta investigació vam crear la XADUD, la Xarxa de dones que usen drogues, i que és l'embrió de Metzineres. Era un espai autogestionat on per primera vegada les dones es miraven entre elles. Es va crear un espai de suport mutu, d'acompanyament. No som una sala de consum supervisat, tot i que incorporam espais de consum supervisat. No és un espai on vagis a menjar, a dutxar-te, que també, sinó que volíem articular-nos, que sempre hi hagués activitats: dansa, teatre, fotografia, il·lustració, sortint al carrer i anant al teatre, amb la nostra paella dels divendres... Si tenim les necessitats bàsiques, podem lluitar pels nostres drets. Només tenint aquest espai propi, ja és una manera de recuperar el benestar físic, emocional, psicològic... Evidentment, tenim jurista, tenim treballadores socials, educadores, però també tenim les tècniques comunitàries, que són aquelles dones amb experiència viscuda, que formen part d'aquesta comunitat vulnerabilitzada i que han estat des dels inicis amb nosaltres.

«Tenir un espai on incorporar l'ús de drogues amb aquesta perspectiva de la reducció de danys és una manera d'acceptar-les tal com són i que les drogues deixin d'estar al centre» Foto: Sara Blázquez

Qui són aquestes dones?

Són dones molt heterogènies, totes han viscut situacions de violència. De fet, apareixem en un moment en què estan en ple auge els pisos de consum. Sabem el que passa en aquests pisos: hi ha violacions, robatoris, pallisses, morts per sobredosi... però és l'únic espai que tenen les dones per aixoplugar-se. Són dones recursives, resilients, i no són idiotes. Si estan fent això, malgrat tots els riscos que corren, per alguna cosa és. La més joveneta té 18 anys i la més gran, 74. Tenim més de 20 nacionalitats diferents, moltes d'Europa de l'Est, però la majoria són autòctones, més del 50%. Al voltant del 30% ha tingut experiència d'empresonament, al voltant d'un 40-50% han estat o estan psiquiatritzades, un 80% estan en situació de sense llar i un 50% de sense sostre, un 30% fan sexe per supervivència i al voltant d'un 20% fan treball sexual, es mouen molt al Raval, i des que vam començar el 2017 hem arribat a unes 330 dones, unes 80 diferents cada mes, noltros pensàvem que en tindríem unes 50! De treballadores, som una vintena.

Esteu molt vinculades al barri, per què és important?

Des que hi ha aquest espai, les veïnes del barri se senten més segures perquè l'estigma no pesa tant. S'ajuden, es coneixen. A més, cada divendres conviden a paella, que la fan elles mateixes. Això trenca molts esquemes perquè són percebudes com a receptores de serveis. Per elles tenir accés a una cuina és un gran luxe, i per primera vegada poden oferir i són valorades. Trenca l'estigma i l'estigma és una de les principals barreres d'accés als serveis d'atenció social, però també al veïnatge, als serveis d'atenció sanitària.

«A Vancouver vaig descobrir que la reducció de danys no era només donar xeringues o programes de metadona o sales de consum supervisat, sinó que la reducció de danys era una mirada»

Creus que Metzineres arriba on l'administració no arriba?

Sí, i també generem ponts per ajudar-les a navegar en un sistema que no està fet mirant-les a elles. No podem prescindir de l'administració i noltros hem aconseguit una cosa molt maca: ser reconegudes com un SIE, que és un servei d'intervenció especialitzat en violències. És maco perquè reconeix que hi ha altres maneres de fer que no han d'estar tan normativitzades i que s'adaptin més a les realitats i, per altra banda, que pengi de violències ha estat molt important perquè sovint aquest tipus de programes sempre penjaven de drogodependències, de salut. Per primera vegada posem al centre les violències, i les drogues com una manera de lidiar amb elles. Una altra cosa que caracteritza Metzineres és que noltros no sancionem, les dones són benvingudes sempre. Donar aquesta volta no punitivista implica un esforç, i veure que davant el punitivisme, l'amor incondicional guanya va generant vincles molt més forts i relacions molt més igualitàries i sòlides a l'hora de trencar aquesta solitud i aïllament. Havíem de demostrar que era viable.

No has fet servir els conceptes drogodependència ni drogar-se. Per què?

Són conceptes molt ideologitzats. Totes les persones usen drogues, el que canvia és on les

compres, quan te les fiques, si tens un lloc segur per consumir-les, si tens un entorn que t'acompanyi... Que siguin legals o il·legals no té molt a veure amb l'impacte que puguin tenir sobre la salut i sobre el benestar. I el concepte de dependència és molt relatiu, perquè una persona fumadora és drogodependent, té una dependència a aquesta substància, però no té problemes associats. Això no vol dir que no hi hagi persones que tenen problemes relacionats amb les substàncies, però no van sols aquests problemes.

[Aquesta entrevista ha estat publicada conjuntament amb la revista Cooperació Catalana de la Fundació Roca Galès]